

Basy

Basy, zwane także *basetlą* lub *basetnią*, to instrument smyczkowy wchodzący w skład wielu tradycyjnych kapel

Basy

Basy pełnią w ludowych zespołach podwójną funkcję. Na pierwszą wskazuje ich nazwa – służą do *basowania*, czyli odgrywania podstawy harmonicznego dla tradycyjnych melodii. Drugą funkcją jest nadawanie i podtrzymywanie tanecznego rytmu. **Instrumenty basujące różnią się między sobą pod względem formy, techniki wykonania, a nawet technik gry.** Na starszych basach pozbawionych podstrunnicy gra się bez palcowania, przeciągając smyczkiem po odpowiednio nastrojonych pustych strunach. Przykładem takiego instrumentu jest **maryna** występująca w północnej Wielkopolsce i na Kujawach. Ma ona bardzo charakterystyczny wygląd – pudło rezonansowe wsparte na mocnej drewnianej listwie ma kształt prostokątny lub trapezoidalny, a na komorze kołkowej osadzony jest metalowy pręt z mosiężnymi talerzykami wzbudzającymi do drgań poprzez uderzenie nóżką instrumentu o podłogę. Maryna ma dwie lub trzy struny strojone w stosunku kwinty i kwarty. Niektóre egzemplarze mają podstrunnice, która umożliwia skracanie strun palcami.

W praktyce ludowej występują także basy o korpusie wymodelowanym na kształt skrzypiec, przypominające profesjonalną wiolonczelę. Pod względem techniki wykonania można je podzielić na basy dłubane i basy klejone. **Basy dłubane**, zwykle dwu- lub trzystrunowe, wykonane są z jednego kawałka drewna i mają często specyficzny podstawkę o asymetrycznych nóżkach – jedna wsparta jest na górnej płycie instrumentu, druga przechodzi przez otwór rezonansowy i sięga do dolnej płyty jego korpusu. Taki podstawkę, występujący również w *mazankach*, pełni jednocześnie funkcję duszy – przenosi drgania dźwiękowe i chroni pudło rezonansowe przed uszkodzeniem. **Basy klejone** wykonane są z ciętych płyt i mają wklejane boki. Są zwykle nieco większe od dłubanych i mają cztery struny. Basy często zaopatrzone są w sznurek, który ułatwia trzymanie instrumentu i jego transport. Grający przewiesza basy przez lewe ramię i obejmuje je lewą ręką. Andrzej Bieńkowski, badacz polskiej kultury wiejskich muzykantów, podaje: „Kiedy skrzypek był umówiony do gry, to brał

pod pachę skrzypce i basy na plecy, i szedł po prostu na wesele. Dawał basy ludziom, którzy tańczyli na weselu, a ci za dodatkowy kieliszek wódki basowali. Umiejętność basowania była powszechna”.

Basy z czasem zaczęły nieco tracić na znaczeniu wraz z upowszechnieniem się w kulturze ludowej [harmonii](#) i [akordeonów](#). Były także zastępowane przez [kontrabasy](#) lub ludowej produkcji instrumenty na kontrabasach wzorowane. Okazałe rozmiary i brzmienie instrumentu podnosiło rangę kapel. A także ich cenę. Czasem w spodniej płycie *dużych basów* wycinano drzwiczki, które miały zachęcać uczestników wesela do zrzucania się na wynagrodzenie dla muzykantów.

Agnieszka GRZYBOWSKA

Zobacz, jak prof. Andrzej Bieńkowski opowiada o basach podczas Festiwalu Wszystkie Mazurki Świata 2011: